

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatilain 5 ja 52 a §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan maatilalakia muutettavaksi siten, että eduskunnalle 23 päivänä joulukuuta 1988 annettuun esitykseen laiksi perintökaaren 25 luvun muuttamisesta sisältyvät järjestelyt eivät estäisi maatilain mukais-

ten tukitoimien myöntämistä järjestelyjen tuloksena muodostuneille mautiloille.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

ESITYKSEN PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Maatilan pirstomiskielto maatilalaissa

Maatilain (188/77) tavoitteena on edistää maatalouden rakenteen kehittämistä ja parantaa maatilatalouden toimintaedellytyksiä. Laisa säädetyn toimenpitein tuetaan muun muassa tilakoon suurentamista ja tilusten sijoitusten parantamista. Tällaista tukea ei kuitenkaan saa myöntää tapauksissa, jotka on arvioitava tilan pirstomiseksi. Tilojen pirstomisen ehkäisemistä koskeva säännös on maatilain 4 §:ssä.

Mainitun 4 §:n mukaan maatilain mukaisia etuuksia ei saa myöntää, jos tila, joka muodostaa maatilan tai kuuluu siihen, ositetaan tai jaetaan sovintojaolla taikka mautilaan kuuluva tila tai tilanosa luovutetaan kaupan, vaihdon, lahjan tai muun oikeustoimen kautta. Tätä pirstomissäännöstä sovelletaan kuitenkin vain, jos pirstominen on suoritettu tuen hakijan tai hänen vanhempiansa toimesta. Maatilan siirtymistä elinkelpoisuutensa säilyttäen seuraavalle sukupolvelle pyritään näin edistämään maatilain mukaisia tukitoimia ja pirstomissääntöä soveltaen.

Maatilain 5 §:ssä on kuitenkin säädetty eräitä poikkeuksia pirstomissäännöksen soveltamisesta. Säännöstä ei sovelleta, kun tilasta ositetaan tai mautilasta luovutetaan tiluksia muihin kuin maa- ja metsätaloudellisiin tarkoituksiin, eikä myöskään, kun tiluksia erotetaan maa- ja metsätaloudellisiin tarkoituksiin, mikäli erottamista voidaan pitää olosuhteet huomioon ottaen maatilan vastaisen käytön kannalta tarkoituksenmukaisena.

Mainittua 5 §:ää on täydennetty 17 päivänä kesäkuuta 1988 annetulla lailla (539/88) siten, että pirstomissäännöksiä ei sovelleta myöskään silloin, kun mautilaan kuuluvan tilan tai tilanosan luovuttaminen on perusteltua omistusoikeuden siirtämiseksi tilanpidon jatkajalle useammalla kuin yhdellä luovutuksella (vaiheittainen sukupolvenvaihdos).

Jos vaiheittaiseksi tarkoitettua sukupolvenvaihdosta ei kokonaisuudessaan toteuteta luovuttamalla sen kohteena olevasta mautilasta loppuosaa tilanpidon jatkajalle, voidaan tila katsoa pirstotuksi. Edellytykset maatilalainsäädännön mukaisten tukitoimien saamiselle eivät silloin enää ole olemassa. Jotta myönnetty maatilain mukainen laina voitaisiin tällaisessa tapauksessa irtisanoa, maatilalakiin lisättiin

5 §:ää muutettaessa myös uusi 52 a §, jonka mukaan haettaessa lainaa vaiheittaisen sukupolvenvaihdoksen perusteella lainahakemukseen on liitettävä luovuttajan antama sitoumus siitä, että hän ei luovuta maatilasta itselleen jäävää osaa muulle kuin tilanpidon jatkajalle. Tällaisen sitoumuksen tarkoituksena on myös osaltaan varmistaa, että vaiheittaisen sukupolvenvaihdoksen kohteena olevasta tilasta loppuosakin luovutetaan kokonaisuudessaan tilanpidon jatkajalle.

Perintökaaren 25 lukuun ehdotetut muutokset

Perintökaaren 25 luvun voimassa olevan 1 §:n mukaan soveliaalla tilanpidonjatkajalla on oikeus vaatia, että jäämistöön kuuluva maatila maatalousirtaimistoiheen sisällytetään jakamattomana hänen osuuteensa. Edellytyksenä säännöksen soveltamiselle on, että kyseinen maatila täyttää maatilalain 7 §:ssä mainitut maatilalan tunnusmerkit ja että viljelijä ja hänen perheenjäsenensä voivat saada maatilasta pääasiallisen toimeentulonsa. Soveliaalla tilanpidonjatkajalla on samoin oikeus vaatia, että jäämistöön kuuluvat tilat ja tilanosat, jotka yhdessä hänen tai hänen puolisonsa omistamien tilojen kanssa muodostavat sellaisen maataloudellisen kokonaisuuden, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa, sisällytetään hänen osuuteensa.

Hallitus on antanut eduskunnalle 23 päivänä joulukuuta 1988 esityksen perintökaaren 25 luvun muuttamisesta (hall.es. 237/1988 vp.). Esityksen tavoitteena on laajentaa perintökaaren 25 luvun soveltamismahdollisuuksia siten, että entistä useammassa tapauksessa olisi mahdollista säilyttää maatila kaikkien ositus- ja perinnönjakotilanteiden jälkeenkin sillä tavalla jakamattomana kokonaisuutena, että sen elinkelpoisuus ja samalla sen viljelijän oikeus maatilalainsäädännön mukaisiin tukitoimenpiteisiin säilyy.

Perintökaaren 25 luvun muuttamista koskevan ehdotuksen mukaan sanotun luvun 1 b §:n 2 momentin säännöksiä voitaisiin soveltaa myös silloin, kun jäämistöön kuuluu vain osa elinkelpoisesta maatilasta muun osan kuullessa eloonjääneelle puolisolalle. Tällöin eloonjääneelle puolisolalle kuuluva kyseisen maatilalan osa voitaisiin ottaa huomioon elinkelpoisuutta arvioitaessa sillä ehdolla, että sovelias tilanpidonjatkaja ja eloonjäänyt puoliso viimeistään pe-

rinnönjaossa sopivat maatilalan viljelyjärjestelyistä riittävän pitkäksi ajaksi eteenpäin.

Edellä selostetun lisäksi voitaisiin mainitun momentin säännöksiä soveltaa myös silloin, kun pesään kuuluu osa sellaisesta maatilasta tai tilasta, joka ei olisi elinkelpoinen, vaikka eloonjääneen puolison omistama osa otettaisiinkin arvioinnissa huomioon, mutta elinkelpoinen maatalaloudellinen kokonaisuus on saavutettavissa ottamalla näiden lisäksi huomioon muut soveliaan tilanpidonjatkajan tai hänen puolisonsa omistamat tilat ja tilanosat. Eloonjääneen puolison omistaman osuuden huomioiminen edellyttää myös tässä tapauksessa sopimista maatilalan viljelyjärjestelyistä.

Perintökaaren muutos ehdotuksen mukaan olisi kolme sopimusvaihtoehtoa, joista eloonjäänyt puoliso ja sovelias tilanpidonjatkaja voisivat valita tilanteeseen parhaiten sopivan vaihtoehdon. Heidän tulee sopia joko siitä, 1) että he viljelevät koko maatilaa tai ainakin eloonjääneelle puolisolalle kuuluvaa osaa yhteiseen lukuun vähintään kymmenen vuotta, tai 2) että sovelias tilanpidonjatkaja saa vähintään kymmeneksi vuodeksi oikeuden viljellä eloonjääneen puolison omistamaa osaa, taikka 3) että he solmivat toisen edellä mainituista sopimuksista kymmentä vuotta lyhyemmäksi ajaksi ja sopivat, että eloonjäänyt puoliso sen jälkeen joko myy tai muutoin luovuttaa omistamansa osan soveliaalle tilanpidonjatkajalle.

Perintökaaren 25 luvun muuttamista koskevan esityksen perusteluissa todetaan, että ehdotetut muutokset helpottaisivat myös sukupolvenvaihdosjärjestelyjä, ehkäisisivät maatilalan pirstomista ja edistäisivät siirtymistä maatalalouden kannalta entistä tarkoituksenmukaisempiin tilakokoihin.

2. Ehdotetut muutokset

Perintökaaren 25 luvun muuttamista koskevan hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että maatilalain pirstomissäännökset saattavat käytännössä joissakin tapauksissa estää maatilalainsäädännön mukaisten tukitoimien myöntämisen sellaisen elinkelpoisen maatilalan hyväksi, joka on muodostunut perintökaaren ehdotetun 25 luvun 1 b §:n 2 momentin mukaisten järjestelyjen tuloksena. Näiden tilanteiden välttämiseksi ehdotetaan maatilalain 5 §:n 1 momentin 3 kohtaa muutettavaksi siten, että perintökaaren 25 luvun mukaiset jär-

jestelyt eivät estäisi maatilalain mukaisten tukitoimien myöntämistä järjestelyjen tuloksena syntyneen maatilain hyväksi. Samalla vaiheittaisen sukupolvenvaihdon käsitettä ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös sanottuja järjestelyjä, mikä perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdissa tarkoitettujen tilanteiden osalta edellyttää myös mainintaa siitä, että vaiheittainen sukupolvenvaihdos voi tapahtua paitsi useammalla kuin yhdellä luovutuksella, myös muilla saannoilla, kuten perintönä.

Perintökaaren 25 lukuun ehdotettuihin muutoksiin liittyen ehdotetaan edellä mainitun maatilalain 52 a §:n säännökset luovutussitoumuksesta ja sen rikkomisesta ulotettavaksi myös perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdissa tarkoitettuihin tilanteisiin, kuitenkin siten, että näissä tapauksissa sitoumuksen antajana olisi eloonjäänyt puoliso. Samalla pykälän 2 momentissa säädettyä sitoumuksen rikkomisen seuraamusta ehdotetaan lähinnä informatiivisista syistä täsmennettäväksi maininnalla siitä, että sitoumuksen rikkominen voi johtaa lainan irtisanomiseen. Perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa lainaa sen sijaan voitaisiin myöntää suoraan sanotussa säännöksessä tarkoitettua sopimuksen perusteella, koska sopimus sellaisenaan sisältää 1 momentissa mainittua sitoumusta vastaavan ehdon. Sopimuksen rikkomisen seuraamus olisi sama, kuin mitä sitoumuksen rikkomisesta on säädetty. Säännökset perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetuista tilanteista ehdotetaan otettavaksi pykälän uuteen 3 momenttiin.

3. Valmistelu

Esitysehdotus on laadittu virkatyönä maatalhallituksessa ja maa- ja metsätalousministeriössä.

4. Esityksen organisatoriset ja valtiontaloudelliset vaikutukset

Esitetyt muutokset lisäävät jonkin verran maataloushallinnon ja luottolaitosten lausunnonantotehtäviä lainahakemuksia käsiteltäessä. Tehtävien lisääntymisen voidaan kuitenkin arvioida jäävän niin vähäiseksi, ettei se yksinään aiheuttaisi henkilöstövoimavarojen lisäämistarvetta.

Maatilalain mukaisia lainoja myönnetään maatalouden kehittämisrahaston varoista ja luottolaitosten omista varoista valtion korkotuella. Tarkoituksena ei ole ehdottaa lisäystä valtion tulo- ja menoarviossa siirtona maatalouden kehittämisrahastoon. Myös korkotukilainat myönnetään tulo- ja menoarviossa vahvistetun enimmäismäärän puitteissa.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus.

Laki**maatilalain 5 ja 52 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 18 päivänä helmikuuta 1977 annetun maatilalain (188/77) 5 §:n 1 momentin 3 kohta ja 52 a §, sellaisina kuin ne ovat 17 päivänä kesäkuuta 1988 annetussa laissa (539/88), seuraavasti:

5 §

Mitä 4 §:n 1 momentissa on säädetty, ei sovelleta, milloin

3) kysymys on perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 2 momentin (/89) mukaisesta järjestelystä taikka milloin maatalaan kuuluvan tilan tai tilanosan luovuttaminen on muutoin perusteltua omistusoikeuden siirtämiseksi tilanpidon jatkajalle useammalla kuin yhdellä luovutuksella tai muulla saannolla (vaiheittainen sukupolvenvaihdos).

52 a §

Haettaessa lainaa maatalan vaiheittaiseen sukupolvenvaihdokseen tai muuhun tarkoitukseen vaiheittaisen sukupolvenvaihdoksen kestäessä on lainahakemukseen liitettävä luovuttajan tai, milloin kysymyksessä on perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu tilanne, eloonjääneen puolison si-

toumus siitä, että hän ei luovuta maatilasta itselleen jäävää osaa muulle kuin tilanpidon jatkajalle. Muista vaiheittaiseen sukupolvenvaihdokseen liittyvistä lainoitus- ja avustustoimenpiteiden edellytyksistä säädetään asetuksella.

Jos luovuttaja tai eloonjäänyt puoliso rikkoo 1 momentissa tarkoitettua sitoumuksen, voidaan sen estämättä, mitä 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa on säädetty, maatila katsoa pirstotuksi sekä laina irtisanoa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, voidaan lainaa myöntää, milloin vaiheittainen sukupolvenvaihdos on tapahtunut perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettua sopimuksen perusteella. Mitä 2 momentissa on säädetty, koskee tällöin vastavasti kyseistä sopimuksen rikkomista.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1989.

Helsingissä 5 päivänä toukokuuta 1989

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Maa- ja metsätalousministeri *Toivo T. Pohjala*

Laki

maatilalain 5 ja 52 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 18 päivänä helmikuuta 1977 annetun maatilalain (188/77) 5 §:n 1 momentin 3 kohta ja 52 a §, sellaisina kuin ne ovat 17 päivänä kesäkuuta 1988 annetussa laissa (539/88), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Mitä 4 §:n 1 momentissa on säädetty, ei sovelleta, milloin

3) milloin maatilaa kuuluvan tilan tai tilanosan luovuttaminen on perusteltua omistusoikeuden siirtämiseksi tilanpidon jatkajalle useammalla kuin yhdellä luovutuksella (vaiheittainen sukupolvenvaihdos).

52 a §

Haettaessa lainaa maatilan vaiheittaiseen sukupolvenvaihdokseen tai muuhun tarkoitukseen vaiheittaisen sukupolvenvaihdoksen kestäessä on lainahakemukseen liitettävä luovuttajan sitoumus siitä, että hän ei luovuta maatilasta itselleen jäävää osaa muulle kuin tilanpidon jatkajalle. Muista vaiheittaiseen sukupolvenvaihdokseen liittyvistä lainoitus- ja avustustoimenpiteiden edellytyksistä säädetään asetuksella.

Jos luovuttaja rikkoo 1 momentissa tarkoitetun sitoumuksen, voidaan sen estämättä, mitä 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa on säädetty, maatila katsoa pirstotuksi.

Ehdotus

5 §

Mitä 4 §:n 1 momentissa on säädetty, ei sovelleta, milloin

3) *kysymys on perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 2 momentin (/89) mukaisesta järjestelystä taikka* milloin maatilaa kuuluvan tilan tai tilanosan luovuttaminen on *muutoin* perusteltua omistusoikeuden siirtämiseksi tilanpidon jatkajalle useammalla kuin yhdellä luovutuksella *tai muulla saannolla* (vaiheittainen sukupolvenvaihdos).

52 a §

Haettaessa lainaa maatilan vaiheittaiseen sukupolvenvaihdokseen tai muuhun tarkoitukseen vaiheittaisen sukupolvenvaihdoksen kestäessä on lainahakemukseen liitettävä luovuttajan *tai, milloin kysymyksessä on perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu tilanne, eloonjääneen puolison* sitoumus siitä, että hän ei luovuta maatilasta itselleen jäävää osaa muulle kuin tilanpidon jatkajalle. Muista vaiheittaiseen sukupolvenvaihdokseen liittyvistä lainoitus- ja avustustoimenpiteiden edellytyksistä säädetään asetuksella.

Jos luovuttaja *tai eloonjäänyt puoliso* rikkoo 1 momentissa tarkoitettua sitoumuksen, voidaan sen estämättä, mitä 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa on säädetty, maatila katsoa pirstotuksi *sekä laina irtisanao*.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, voidaan lainaa myöntää, milloin vaiheittainen sukupolvenvaihdos on tapahtunut perintökaaren 25 luvun 1 b §:n 2 momentin 3 kohdas-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sa tarkoitetun sopimuksen perusteella. Mitä 2 momentissa on säädetty, koskee tällöin vastavasti kyseistä sopimuksen rikkomista.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1989.*
